

HRVATSKA HISTORIOGRAFIJA XX. STOLJEĆA O ISTRI

MARINO MANIN

Cjelovito i iscrpno predstaviti i vrednovati hrvatsku historiografsku produkciju XX. stoljeća o Istri nije moguće niti u kratkom izlaganju, a niti u radu od kojeg autorskog arka, nego držim da ta tema zahtjeva duže bavljenje gore navedenom problematikom i kao rezultat monografsku publikaciju, koja bi obuhvaćala svekoliku historiografsku literaturu o Istri. Stoga, u ovom prilogu ograničit ću se na osnovnu periodizaciju hrvatske historiografije XX. stoljeća o Istri, odnosno na njezino institucionaliziranje i razvoj, periodične publikacije, te najistaknutija djela, odnosno najmarkantnije autore. Konačna sistematizacija te historiografske produkcije, vrednovanje spoznajnog i metodološkog doprinosa navedenih historiografskih priloga iziskuje opsežnije bavljenje, pa i određenu vremensku distancu, koje u ovom slučaju nema.

1. Uvod

Inače, valja imati u vidu da, iako još nije bilo rasprava o historiografiji na način i u opsegu kako ju je impostirao 27. *Pazinski memorijal*, postoji obilna bibliografija na tu temu. Zacijelo najbrojniju i najfragmentarniju kategoriju predstavljaju prilozi objavljeni u rubrici "Ocjene i prikazi" (ili nešto slično), iako treba stalno imati na umu da su trajnost i održivost u takvim radovima izraženih prosudaba najupitnija. Slijede različite bibliografije: osoba, časopisa, institucija, ili one tematske itd.¹ Međutim, za gore zadanu temu korisniji su "pregledi

---

1) Bibliografije pojedinaca ili ustanova: Miroslav Bertoša, "Bibliografija radova Petra Strčića iz arhivske oblasti", *Vjesnik Povijesnog arhiva Rijeka* (dalje: VPAR), Rijeka, 1993., god. 33./34.(1991./1992.), str. 197-217; "Bibliografija radova Božice Jakovljevića", *Buzetski zbornik* (dalje: BZ), Buzet, 1990., sv. 15, 153-155; Ivan Kampuš, "Uz sedamdesetogodišnjicu profesora Luje Margetića (Bibliografija)", *Historijski zbornik* (dalje: HZ), Zagreb, 1991., god. XLIII.(1990.), str. 455-463; "Bibliografija akademika Luje Margetića 1990.-1996. (nastavak na bibliografiju objavlvenu u *Historijskom zborniku* XLIII, 1990., 455-463)", HZ Zagreb, 1997., god. XLIX.(1996.), str. 283-286; Ante - Tone Mirković, "Bibliografija Mije Mirkovića - Matc Balote (1918.-1988.)", *Zbornik radova Šesnaestog znanstvenog skupa "Susreti na dragom kamenu" 1988. Književno djelo Mate Balote*, Pula, 1988., god. 16., str. 395-515; Petar Strčić, "Izbor stručnih i naučnih radova suradnika Sjevorojadranskog instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Rijeci", *Istarski mozaik. Časopis za društvena, književna i umjetnička pitanja Istre* (dalje: *Istarski mozaik*), Pula, 1965., br. 3-4, str. 146-151.

historiografije” po raznim časopisima, a još su zanimljivija i dragocjenija poglavlja naslovljena “osvrtna na historiografiju” (ili slično) opsežnijih akademskih radova (magistarskih radova i doktorskih disertacija) ili monografija, u kojima se uspoređuju prethodni radovi o nekoj tematici i izražava mišljenje o njihovom znanstvenom doprinosu i inim odlikama.² I na kraju, postoje članci, rasprave i knjige o problematici historiografije.³ Dakle, može se zaključiti da

Bibliografije časopisa i zbornika: Velid Đekić, *Bibliografija časopisa "Dometi" 1968.-1983.*, Rijeka, 1984.; Mladonka Hammer, *Bibliografija Pazinskog memorijala X-XX*, Pazin, 2001.; M. Hammer, *Vjesnik Historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu. Bibliografija I-XXX*. Pazin-Rijeka, 1989., god. 31.(1989.), sv. XXXI; Božo Jakovljević, “20 godina Buzetskih dana”, BZ, Buzet, 1990., sv. 15, str. 5-11; Eti Kalčić, “Bibliografija ‘Pazinskog memorijala’, sv. 1-9”, *Pazinski memorijal*, Pazin, 1980., knj. 10, str. 155-314; Ratko Licul, *Bibliografija o Labinštini*, Labin, 1989.; Darinko Munić, “Bibliografija ‘Jadranskog zbornika’ od god. 1./1956. do sv./god. 14./1991. godine”. *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1997., sv. 17, god. 1996.-1997.; Marija Petcner-Lorenzin, *Bibliografija Istarskog mozaika (1963.-1974.)*, Pula, 1998.; P. Ravlić, “Dvadeset godina znanstvenog skupa ‘Susreti na dragom kamenu’ 1968.-1988. (Sažetak)”, *Zbornik radova Šesnaestog znanstvenog skupa ‘Susreti na ragom kamenu’*, 1988. *Književno djelo Mate Balote*, Pula, 1988., god. 16., str. XV-XLIV.

Tematske bibliografije: M. Bertoša, “Građa za bibliografiju historije i kulture Istre (prilozi jugoslavenskih autora) 1945.-1967.”, *Istarski mozaik*, Pula, 1967., br. 4-5, str. 299-312; M. Bertoša, “Građa za bibliografiju historije i kulture Istre (Prilozi jugoslavenskih autora) 1945.-1967. (II. dio)”, *Istarski mozaik*, Pula, 1967., br. 6, str. 404-413; M. Bertoša, “Građa za bibliografiju historije i kulture Istre (Prilozi jugoslavenskih autora) 1945.-1967. (III. dio)”, *Istarski mozaik*, Pula, 1968., br. 1-2-3, str. 169-178; M. Bertoša, “Građa za bibliografiju historije i kulture Istre (Prilozi jugoslavenskih autora) 1967.”, *Istarski mozaik*, Pula, 1969., br. 3-4, str. 121-122; M. Bertoša, “Građa za bibliografiju historije i kulture Istre”, *Istarski mozaik*, Pula, 1969., br. 5, str. 125-127; M. Bertoša, “Građa za bibliografiju historije i kulture Istre (Radovi jugoslavenskih autora)”, *Istarski mozaik*, Pula, 1969., br. 6, str. 118-120; M. Bertoša, “Građa za bibliografiju historije i kulture Istre (Radovi jugoslavenskih autora)”, *Istarski mozaik*, Pula, 1970., br. 1, str. 76-78; *Prilozi za bibliografiju objavljenih izvora za povijest Istre*, Zagreb, 1977., sv. 1; 1978., sv. 2; Zagreb-Rijeka, 1979., sv. 3; i, 1981., sv. 4; Makso Pceloza, “Bibliografija Mošćenica”, *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1973., sv. 8, god. 1970.-1972., str. 281-304; P. Strčić, “Egzodus Hrvata iz Istre i drugih hrvatskih krajeva između 1918. i 1958. godine kao politička, nacionalna i gospodarska pojava. Odabrana literatura”, *Zbornik radova s Međunarodnog znanstvenog skupa Talijanska uprava na hrvatskom prostoru i egzodus Hrvata (1918.-1943.)*, Zagreb, 2001., str. 44-58; P. Strčić, *Štampana riječ o otporima i borbama. Radnički, antifašistički, komunistički i narodnooslobodilački pokret Istre, Kvarnerskog primorja i Gorskog kotara. Prilog bibliografiji. Knjige i brošure*, Rijeka, 1980.

Pregledi istarske tematike u pojedinim časopisima: Trpimir Macan, “Istarska povijest u *Historijskom zborniku* I-XXX, Zagreb, 1948.-1977.”, *Pazinski memorijal*, Pazin, 1978., knj. 8, str. 305-308; Marino Manin, “I saggi riguardanti l’area istriana pubblicati sulla rivista ‘Acta historico-oeconomica’”, *Annales. Anali Koparskega primorja in bližnjih pokrajin* (dalje: *Annales*), Koper, 1995., 6/’95, str. 233-234; Lovorka Čoralčić, “Istarske teme u časopisu ‘Croatica Cristiana Periodica’ Institut za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu”, *Annales*, Koper, 1995., 6/’95., str. 234-236; M. Manin, “Saggi riguardanti l’Istria pubblicati sul *Časopis za suvremenu povijest (Rivista di storia contemporanea)* di Zagabria”, *Annales*, Koper, 1996., 8/’96, str. 396-397.

Pored toga, nije na odmet pogledati neke baze podataka na internetu. Npr. može se konzultirati katalog NSK u Zagrebu (www.nsk.hr) u kojemu je moguće saznati i za djela u tisku (unose se u elektronski katalog već prilikom utvrđivanja CIP-a).

2) Od “pregleda historiografije” ističemo: M. Bertoša, “Pregled istarske historiografije 1965.-1975.”, *Istra. Kultura, književnost, društvena pitanja* (dalje: *Istra*) Pula, 1975., god. 13., br. 4-5, str. 100-107; P. Strčić, “Pregled jugoslavenske historiografije 1965.-1975. O Istri i Kvarnerskim otocima u XIX. i u početku XX. stoljeća”, *Istra*, Pula, 1976., god. 14., br. 1, str. 73-83; Tatjana Blažeković – P. Strčić, “Prilog proučavanju zborničkoga izdavaštva u zapadnoj Hrvatskoj (Istra, Kvarnersko primorje, Gorski kotar)”, *VPAR*, Rijeka, 1996., sv. 38, str. 296-312.

U zbirci doktorskih disertacija u NSK u Zagrebu: Robert Matijašić, *Gospodarska povijest Istre u antici. Arheološki ostaci kao izvori za poznavanje društveno gospodarskih odnosa u Istri u antici (I. st. pr. Kr. – III. st. posl. Kr.)*, Zagreb, 1993., sv. 1, str. 76-102, signatura: DCD-ZG-264; M. Bertoša, *Gospodarske i etničke prilike u metačkom dijelu Istre u doba kolonizacije (XVI.-XVII. stoljeće)*, Zagreb, 1981., str. 5-49, signatura: DCD-ZG-122/96; P. Strčić, *Hrvatski narodni pokret u Istri i na Kvarnerskim otocima od kraja 40-tih do početka 80-tih godina 19. stoljeća*, Zagreb, 1990., sv. 1, str. 23-105, signatura: II-68.393; Darko Dukovski, *Fašistički pokret u Istri 1919.-1929.*, Pula, 1993., str. 4-17, signatura: DCD-PU-193.

3) Pored toga, vidi i monografije: Egidio Ivčević, *L’Istria moderna. Un’introduzione ai secoli XVI-XVIII*, Trieste-Rovigno, 1999., str. 145-177.

postoji obilje temeljne literature, koja omogućuje širu sistematizaciju i radove s višim stupnjem obrade te problematike.

Kada je riječ o periodizaciji hrvatske historiografije XX. stoljeća o Istri, držim da bi je bilo najprikladnije sagledavati kroz tri glavna razdoblja. Najprije uočavamo suštinski pomak hrvatske historiografske produkcije o Istri s obzirom na njezinu institucionaliziranost. Tu je od ključnog značenja godina 1945. Naime, za razdoblje koje prethodi 1945. godini karakteristična je hrvatska povijesna literatura o Istri pisana mahom od strane osoba koje nisu bile povjesničari po obrazovanju, a na temelju objavljenih rezultata ne može se primijetiti da se neka ustanova u Hrvatskoj sustavno i kontinuirano bavila poviješću Istre i hrvatskog naroda u Istri. Dakle, prema kriteriju institucionaliziranosti, razdoblje hrvatske historiografske produkcije o Istri do 1945. godine možemo smatrati "predinstitucionalnim" razdobljem.

Naprotiv, već od 1945. započinje razdoblje, od nekoliko narednih desetljeća, tijekom kojega će se osnivati ustanove, te znanstveni i stručni timovi koji će se baviti sustavnim proučavanjem i prezentiranjem povijesti, lingvističke, etnološke i ine kulturne baštine Istre. Dakle, to je razdoblje okarakterizirano pojavom i djelovanjem hrvatske "institucionalizirane" historiografije o Istri, što predstavlja znatan napredak s obzirom na produbljivanje pristupa proučavanoj tematici, ali ujedno upućuje na zaostatak u odnosu na talijansku historiografiju, koja se institucionalizirala duboko u XIX. stoljeću.

Nadalje, usredotočimo li se na "institucionalno" razdoblje hrvatske znanstvene historiografije na području Istre i njezinog sustavnog i kontinuiranog bavljenja Istrom, tj. na vremenski luk od 1945. do konca stoljeća – usprkos praktičnom nepostojanju vremenske distance nužne za svaku sistematizaciju ove vrste – smatram da možemo već sada jasno razabrati dva razdoblja, jedno "razvojno" i drugo "tranzicijsko". Usprkos činjenici što nije moguće povezati tu smjenu s nekim konkretnim događajem, nego je ona uvjetovana nizom

---

Neki od članaka o historiografiji Istre jesu: M. Bertoša, "Povijesni 'model' Istre mletačkoga doba (XVI.-XVIII. st.) i 'nova historija'", HZ, Zagreb, 1989., god. XXI.(1988.), str. 77-88; Vlado Oštrić, "Napomene o historiografiji jugoslavensko-talijanskih odnosa poslije drugog svjetskog rata", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1975., sv. 9, god. 1973.-1975., str. 413-427.

Rasprave o gore navedenoj problematici jesu: "Po strani od općih tokova. Poslijeratna hrvatska historiografija o Istri, Rijeci, Hrvatskom primorju i kvarnerskim otocima", *Dometi: kultura, književnost, društvena pitanja* (dalje: *Dometi*) Rijeka, 1969., god. 2., br. 7, str. 6-18 (P. Strčić, "Vlada li kaos?", i Mirjana Gross, "Ne više kao privjesak"); "Bez sinteze. Poslijeratna hrvatska historiografija o Istri, Rijeci, Hrvatskom primorju i kvarnerskim otocima (2)", *Dometi*, Rijeka, 1969., god. 2., br. 10, str. 70-74 (M. Bertoša, "Varijacije na temu: *Historiographia Istriensis Croatica*"); "U duhu kompromisa. Poslijeratna hrvatska historiografija o Istri, Rijeci, Hrvatskom primorju i kvarnerskim otocima (3)", *Dometi*, Rijeka, 1969., god., br. 11, str. 6-14 (Igor Karaman, "Fragmentarnost slike. Za sistematsko izučavanje socijalno-ekonomskog razvika grada Rijeke i Hrvatskog primorja", Radojca F. Barbačić, "Pred barijerom pravilnika", Danilo Klen, "Naučnost ili naučni privid", Oleg Mandić, "I mnogo i malo", T. Blažković, "U osamljenim naporima"); "Zasluge i povijesna istina. Poslijeratna hrvatska historiografija o Istri, Rijeci, Hrvatskom primorju i kvarnerskim otocima (4)", *Dometi*, Rijeka, 1969., god. 2., br. 12, str. 78-88 (Dragovan Šepić, "Fragmentarnost i praznine", Đorđe Milović, "Pozitivno i negativno", Ante Šonje, "Podloga za sintezu", Božo Milanović, "Zaboravljena imena", Branko Fučić, "Institucije kao tehnički aparat", i Miroslava Despot, "Popis poslova /umjesto diskusije/"); "Istina jednog tla. Poslijeratna hrvatska historiografija o Istri, Rijeci, Hrvatskom primorju i kvarnerskim otocima (5)", *Dometi*, Rijeka, 1970., god. 3., br. 1-2, str. 98-99 (Vanda Ekl, "Odgovornost generacije", Mirko Zjačić, "S ljubavlju – bez perspektive"); "Historiografija od 1965.-1975. za hrvatsku povijest do g. 1918.", HZ, Zagreb, 1980., god. XXXI.-XXXII.(1978.-1979.), str. 1-122 (napose priloge: Petra Strčića, "VII. Istra i Kvarnerski otoci u XIX. i na početku XX. stoljeća", str. 88-109, i Dragovana Šepića, "VIII. Razdoblje prvog svjetskog rata", str. 109-122); *Pazinski memorijal*, Pazin, 1991., knj. 22., str. 11-148 (donosi 13 radova o poslijeratnoj historiografiji Istre koja se odnosi na razdoblje od antike do druge polovice XX. stoljeća); Branko Đukić, "Pokret seljaka u Proštini 1921. godine u suvremenoj jugoslavenskoj historiografiji", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1983., sv. 12, god. 1982.-1985., str. 579-583.

Pored toga, treba istaknuti i knjigu: M. Bertoša, *Etos i etnos zavičaja*, Pula-Rijeka, 1985.

čimbenika, držim da je "razvojno" razdoblje hrvatske historiografije Istre trajalo do pod kraj 80-ih godina prošlog stoljeća, a da je ono "tranzicijsko" okarakteriziralo posljednje desetljeće XX. stoljeća i još uvijek traje.

2. "Predinstitucionalno" razdoblje hrvatske historiografije o Istri (do 1945. godine)

Pri razmatranju značajki hrvatske historiografske produkcije o Istri do 1945. godine, tj. "predinstitucionalno" razdoblje, treba imati na umu da je interes pojedinih povjesničara iz Hrvatske za prošlost Istre iskazivan još u XIX. stoljeću, odnosno od vremena romantičarskih figura na samom početku nacionalno-integracijskih gibanja (od Ivana Kukuljevića Sakcinskog i Šime Ljubića na ovamo).⁴ No, zanimanje za povijest Istre i napose za prošlost dijela hrvatskog naroda u njoj naglo se povećalo u razdoblju između dvaju svjetskih ratova. U navedenom razdoblju objavljene su i neke važne jezikoslovne i etnografske studije o istarskim Hrvatima. Što se povijesne tematike tiče, pojačana publicistička aktivnost izazvana je promičbeno-diplomatskom akcijom za razgraničenje između novonastale južnoslavenske države i Kraljevine Italije nakon Prvog svjetskog rata. Publicističku djelatnost nastavlja brojni izbjeglice iz Istre i drugih krajeva ondašnje Julijske krajine, koji su i na taj način nastojali sačuvati svijest o autentičnim obilježjima vlastitog zavičaja i upozoriti prvenstveno beogradsku državnu elitu na kobnu sudbinu dijelova hrvatskog i slovenskog naroda pod talijanskom upravom. Tako je nastalo i nekoliko sinteza povijesti Istre. Ta djela nisu nastala na temelju arhivskih istraživanja, već se radi o svojevrsnim kompilacijama, nastalim na temelju reinterpetacije ranijih talijanskih sinteza.⁵ Njihovi autori mahom nisu ni bili historičari po obrazovanju ni po profesiji, pa tako se može razumjeti i njihove neosnovane zaključke o stoljetnoj romansko-slavenskoj konfrontaciji, o antislavenskoj i izrabljivačkoj politici Mletačke Republike itd. Ta literatura nema neke posebne znanstveno-istraživačke vrijednosti, već je važnija kao izvor za razumijevanje aktualnog prototalijanskog angažmana. Osobno smatram da časn izuzetak čine radovi Nikole Žica, koji predstavljaju kvalitativni vrhunac historiografske produkcije tog razdoblja.

3.1. "Institucionalno" razdoblje hrvatske historiografije o Istri: "razvojno" razdoblje (od 1945. do 1990. godine)

Središnje razdoblje bavljenja Istrom od strane hrvatske historiografije XX. stoljeća nazvao sam "razvojnim", jer je okarakterizirano stvaranjem hrvatskih institucija za proučavanje i skrb o kulturnoj baštini Istre, a u sklopu toga i za znanstveni pristup u proučavanju njezine povijesti. Dakle, osnovane su ustanove, formirane su strukovne udruge, pokrenuti su časopisi i posvećivana je briga za znanstveni i metodološki napredak historiografskih istraživanja.

---

4) M. Bertoša, "Barbanski odaziv", *Dometi*, Rijeka, 1970., god. 4., br. 5, str. 67-74; M. Bertoša, "Pisma Carla De Franceschija Šimi Ljubiću", *Vjesnik Historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu* (dalje: VHARP) Rijeka, 1968., sv. XIII, str. 119-136.

5) "Prvi put je i prošlost Istre dobila svoje mjesto u hrvatskoj historiografiji, ali se djelo Danč Grubera (1924.) kojemu je Vjekoslav Spinčić dodao prikaz narodnog preporoda u Istri, ograničilo u stvari na suhoparno rođanje podataka iz druge ruke."

Usporedi: Jaroslav Šidak, "Hrvatska historiografija – njezin razvoj i današnje stanje (1971.)", HZ, Zagreb, 1972., god. XXIII.-XXIV.(1970.-1971.), str. 6.

Najprije, što se tiče institucija, poznato je da je - iako su neki planovi u tom smislu postojali i ranije - nekoliko dana po završetku Drugog svjetskog rata na Sušaku otvoren je Jadranski institut sa zadaćom prezentiranja povijesti, kulture, etničke strukture, te prometnih i gospodarskih tijekova i drugih čimbenika relevantnih za predstojeće međudržavno razgraničenje na području Julijske krajine.⁶ Usporedimo li iscrpnost i sveobuhvatnost tih radova s onima objavljenih u istu svrhu nakon Prvog svjetskog rata, ili pak s važnošću tih publikacija za kasniji razvoj historiografije i drugih društvenih znanosti, mogu reći da su rezultati izvrsni (npr. *Cadastre national de l'Istrie, d'après le Recensement du 1er octobre 1945*, Sušak, 1946., osim kao sjajnu bazu podataka, možemo gledati kao prethodnicu knjige Mirka Korenčića, *Naselja i stanovništvo SR Hrvatske (1857.-1971.)*, Zagreb, 1979., a prateći *Indeks patronymique. Supplement au Cadastre national de l'Istrie, d'après le Recensement du 1er octobre 1945*, Sušak, 1946., kao prethodnicu *Leksika prezimena Socijalističke Republike Hrvatske*, Zagreb, 1976.). Međutim, usprkos rezultatima, kada je institut odradio zadanu mu ulogu, godine 1948. ulazi u sastav JAZU iz Zagreba, te od 1949. do 1952. djeluje kao radni centar, odnosno ispostava Jadranskog instituta JAZU iz Zagreba. Njegova uloga postupno opet jača 50-ih godina, kada postaje samostalna organizacijska jedinica, a početkom 60-ih godina se definitivno osamostaljuje i uzima naziv Sjeverojadranski institut za etničke odnose, historiju i ekonomiju Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti - Rijeka.⁷ Arhiv u Rijeci djeluje kao samostalna ustanova od 1945. godine, a onaj u Pazinu osnovan je 1958. godine.⁸ I na kraju, valja imati u vidu i aktivnost Centra za historiju radničkog pokreta i narodnooslobodilačkog rata Istre, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara, koji je djelovao u Rijeci od 1966. u sklopu Sjeverojadranskog instituta JAZU, a od 1968. djeluje kao samostalna ustanova.⁹

Koncem 50-ih i 60-ih godina završavaju studij prve generacije studenata iz ovih krajeva. To se odrazilo i na rad drugih kulturnih ustanova:

- Arheološki muzej u Puli ponovo je otvoren za posjetitelje 1949. godine,

- Muzej narodne revolucije Istre (danas Povijesni muzej Istre) osnovan je 1951. a 1961. je otvoren javnosti,

- Narodni muzej (danas Etnološki muzej Istre) otvoren je u Pazinu 1956. godine, itd.¹⁰

Krajem 60-ih aktivira se Matica hrvatska, a sve je aktivniji i Čakavski sabor. Godine 1966. osnovan je poseban odjel pri Sjeverojadranskom institutu JAZU u Rijeci, koji 1968. postaje Centar za radnički pokret i NOR Istre, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara kao

6) Bernard Stulli, "Jadranski institut", *Rijeka. Zbornik: geografija, etnografija, ekonomija, sociologija, povijest, kultura*, Zagreb, 1953., str. 573.

7) D. Munić, "Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Centar za znanstveni rad – Rijeka (Sjeverojadranski institut)", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1975., sv. 9, god. 1973.-1975., str. 577-582; P. Strčić, "Sjeverojadranski institut za etničke odnose, historiju i ekonomiju Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti - Rijeka", *Istarski mozaik*, Pula, 1965., br. 3-4, str. 131-132.

8) B. Stulli, "Pregled povijesnog razvitka arhivalija na područjima Historijskih arhiva u Pazinu i Rijeci", *VHARP, Pazin-Rijeka*, 1980., sv. XXIII, str. 11-44; Dražen Vlahov, "Historijski arhiv Pazin (Osnivanje, razvoj perspektiva)", *VHARP, Pazin-Rijeka*, 1980., sv. XXIII, str. 45-53; Lj. Petrović, "Razvoj i perspektive Historijskog arhiva Rijeka", *VHARP, Pazin-Rijeka*, 1980., sv. XXIII, str. 55-62; P. Strčić, "Razvoj arhivske službe na području Istre, Rijeke i Zadra ('Sjedinjenje općine')", *Vjesnik Istarskog arhiva* (dalje: VIA) Pazin, 1991., sv. I(XXXII), str. 245-258; *Arhivski fondovi i zbirke u arhivima i arhivskim odjelima u SFRJ. SR Hrvatska*, Beograd, 1984., str. 199-200 i 211-212; Nikola Crnković, "Povijesni arhiv Rijeka 1926.-1996.", *VPAR, Rijeka*, 1996., sv. XXXVIII(1996.), str. IX-XLVIII.

9) Ivo Kovačević, "Centar za historiju radničkog pokreta i narodnooslobodilačkog rata Istre, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara. Rijeka", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, sv. 9, god. 1973.-1975., str. 582-585.

10) Antun Giron, "Muzeji i galerije Istre i Rijeke ('Vijesti muzealaca i konzervativaca Hrvatske' broj 4-5)", *Dometi*, Rijeka, 1969., god. 2., br. 4-5, str. 84-85.

samostalna ustanova, a 1969. u Rovinju je osnovan Centar za povijesna istraživanja.¹¹

Od strukovnih udruga, tijekom tog "razvojnog" razdoblja, godine 1951. osnovano je Povijesno društvo u Puli, a 1952. u Rijeci. Kada je riječ o Bujštini, koja je u to vrijeme bila sastavni dio Zone B STT-a. treba reći da je još 1950. osnovano u Kopru "Zgodovinsko društvo za jugoslavansko cono STO".¹²

Nizaju se periodične publikacije:

- *Vjesnik Državnog arhiva u Rijeci* (od sv. I., 1953. godine do sv. IV., 1957. godine), koji je postao *Vjesnik Historijskog arhiva u Rijeci* (od sv. V., 1959. godine do sv. VIII.-IX., 1963.-1964. godine), zatim je preimenovan u *Vjesnik historijskog arhiva u Rijeci i Pazinu* (od sv. X. za 1964.-1965. do sv. XI.-XII. za 1966.-1967.), a naredna varijacija na temu glasila je *Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu* (od sv. XIII. za 1968. do sv. XXXI. za 1989. godinu),¹³

- *Jadranski zbornik*,¹⁴ od 1956.,

- *Problemi sjevernog Jadrana*,¹⁵ od 1963.,

- *Istarski mozaik*, od 1963.

- *Histria historica*, od 1978., itd.

Pored toga, od zbornika valja spomenuti:

- *Susreti na dragom kamenu*,¹⁶ od 1969. do danas,

- *Priključenje Istre Federativnoj Ddržavi Hrvatskoj u Demokratskoj Federativnoj Jugoslaviji 1943.-1968.*,¹⁷ iz 1968.,

---

11) Giovanni Radossi, "Centar za historijska istraživanja Talijanske unije za Istru i Rijeku u Rovinju (Centro di ricerche storiche)", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1975. sv. 9, god. 1973.-1975., str. 586-587; P. Strčić, "Hrvatska historiografija od 1945. do 1985. god. u Istri i Kvarnerskim otocima u XIX. i XX. st. (Prilog za nacrt)", *Pazinski memorijal*, Pazin, 1991., knj. 22, str. 46 i 47.

12) Vidi: "Djelovanje Zgoovinskoga društva v letu 1951" u kojemu stoji da je Društvo osnovano 1950. (doduše, izvještaj nije datiran niti potpisan), a osnovna mu je uloga "raziskovanje zgodovine slovenskega, italijanskega in hrvaškega naroda zlasti, v kolikor se ta nanaša na jugoslavansko cono STO ter Istro", Usporedi: "Pravila Zgodovinskega društva za jugoslavansko cono STO", str. 1, članak 2., stavak 1.

Pokrajinski arhiv Koper, *Zgodovinsko društvo jugoslavanske zone ZTO*, k. 2.

13) Mladen Švab, "*Vjesnik HA u Rijeci i Pazinu* I-XVIII, 1953.-73.", HZ, Zagreb, 1976., god. XXVII.-XXVIII.(1974.-1975.), str. 487-501; Radovan Vlaktić, "*Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu*, svezak XXVI Pazin, Rijeka 1983.", *Pazinski memorijal*, Pazin, 1985., knj. 14, str. 216-217; M. Bertoša, "Zbirka povijesne 'memorije' i medijator znanja o prošlosti (VDAR / VHAR / VHARP) (Uz 35. obljetnicu uspješne nakladničke djelatnosti)", VHARP, Pazin-Rijeka, 1988., sv. XXX, str. 9-17; D. Munić, "Vjesnik Historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu XIV., XV. i XVI. svezak", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1973., sv. 8, god. 1970.-1972., str. 420-423; D. Munić, "Vjesnik Historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu (Svezak XVII/1972. i XVIII/1973.)", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1975., sv. 9, god. 1973.-1975., str. 510-515; D. Munić, "Vjesnik Historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu (Svezak XIX/1974. i XX/1975.-1976.)", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1978., sv. 10, god. 1976.-1978., str. 641-646; D. Munić, "Vjesnik Historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu (Svezak XXI/1977.)", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1983., sv. 11, god. 1979.-1981., str. 418-421; R. Vlaktić, "*Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu* Svezak XXX, Pazin-Rijeka 1988", *Pazinski memorijal*, Pazin, 1990., knj. 21, str. 324-327.

14) M. Bertoša, "*Jadranski zbornik* sv. XII/1982.-83.", HZ, Zagreb, 1989., god. XLI.(1988.), str. 375-377; Nevio Šetić, "*Jadranski zbornik* Zv. 14, Pula-Rijeka 1991, 316 strani", *Annales*, Koper, 1993., sv. 3/ '93, str. 401-402; D. Munić, "Bibliografija 'Jadranskog zbornika' od god. 1./1956. do sv./god. 14./1991. godine", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1997., sv. 17, god. 1996.-1997., str. 9-36.

15) D. Dukovski, "Uz dvadesetu godišnjicu postojanja zbornika 'Problemi sjevernog Jadrana' Zavoda za povijesne i društvene znanosti JAZU u Rijeci", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1989., sv. 13, god. 1986.-1989., str. 340-346.

16) P. Strčić, "*Susreti na dragom kamenu. Znanstveni skup o Miji Mirkoviću. Zbornik radova* 1-5, Pula 1969., 1970.-73.", HZ, Zagreb, 1976., god. XXVII.-XXVIII.(1974.-1975.), str. 528-530.

17) Mario Mikolić, "Zbornik o priključenju Istre Jugoslaviji", HZ, Zagreb, 1972., god. XXIII.-XXIV.(1970.-1971.), str. 457-462; Olga Djukčić, "Priključenje Istre Jugoslaviji. Sjevernojadranski institut

- *Hrvatski narodni preporod u Dalmaciji i Istri*,¹⁸ iz 1969.,
- *Pazinski memorijal*,¹⁹ od 1970. do danas,
- *Barban i Barbanština*,²⁰ iz 1976.,
- *Buzetski zbornik*,²¹ od 1976. do danas,
- *Juraj Dobrila – istarski preporoditelj, 1812.-1882.*,²² iz 1985.,
- *Labinski zbornik*, iz 1981.,
- *Zbornik Poreštine*,²³ iz 1971. i 1987. itd.

Od knjiga ističemo samo:

- *Povijest hrvatskog naroda 1860.-1914.*, iz 1968., u kojoj Istra dobiva odgovarajuće mjesto zajedno s drugim hrvatskim krajevima,

- *Knjiga o Istri*, priredili Zvane Črnja i Miroslav Bertoša, Zagreb, 1968., koja prvenstveno predstavlja prve zaokružene rezultate poslijeratnog naraštaja istarskih intelektualaca;²⁴

JAZU, Rijeka/1968.", *Jadranski zbornik*, Rijeka-Pula, 1969., sv. 7, god. 1966.-1969., str. 631-634; Vinko Antić, "Dopunske bilješke uz dokumente u knjizi 'Priklučenje Istre FD Hrvatskoj u DF Jugoslaviji' Urednici: dr. Ferdo Čulinović, dr. Vjekoslav Bratulić, dr. Vinko Antić, Rijeka 1968., Izdanje Sjevernjadranskog instituta JAZU", *Jadranski zbornik*, Rijeka-Pula, 1969., sv. 7, god. 1966.-1969., str. 663-668.

18) V. Antić, "O hrvatskom narodnom preporodu u Dalmaciji i Istri. Zbornik Matice hrvatske 'Hrvatski narodni preporod u Dalmaciji i Istri' Zagreb 1969.", *Jadranski zbornik*, Rijeka-Pula, 1969., sv. 7, god. 1966.-1969., str. 646-648.

19) Vjekoslav Bratulić, "Pazinski memorijal 1970.", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1973., sv. 8, god. 1970.-1972., str. 433-435; Ljubomir Petrović, "IV. Pazinski memorijal katodre Čakavskog sabora za noviju povijest Istre", VHARP, Rijeka, 1973., sv. XVIII., str. 403-407; Ivan Cuculić, "Pazinski memorijal (Knjige 4. i 5. Čakavski sabor, Pazin 1977.)", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1978., sv. 10, god. 1976.-1978., str. 657-658; I. Cuculić, "Pazinski memorijal (Knjiga 6. i 7. Katodre Čakavskog sabora, Pazin 1977.)", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1983., sv. 11, god. 1979.-1981., str. 447-449; šk., "Pazinski memorijal 10, 1980.", HZ, Zagreb, 1982., god. XXXIII.-XXXIV.(1980.1981.), str. 453; P. Strčić, "Trinastri znanstveno-stručni skup 'Pazinski memorijal' (rujan 1982.)", *Radovi*, Zagreb, 1982., vol. 15., str. 242-244; Ferdo Tončinić, "14. Pazinski memorijal (Pazin, 20.-23. rujna 1983.)", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1983., god. 1982.-1983., str. 600-602; P. Strčić, "22. znanstveni skup 'Pazinski memorijal' (1991.)", HZ, Zagreb, 1993., god. XLV.(1992.), str. 253-254; P. Strčić, "Dvadeset peti znanstveni skup 'Pazinski memorijal' katodre Čakavskog sabora u Pazinu (11. 11. 1994.)", HZ, Zagreb, 1995., god. XLVII.(1994.), str. 175-176; P. Strčić, "Dvadeset i šesti znanstveno-stručni skup u 23./24. sv. 'Pazinskog memorijala', Pazin, 1995.", HZ, Zagreb, 1996., god. XLVIII.(1995.), str. 264-266.

20) P. Strčić, "Barban i Barbanština, Izdavačka zajednica Čakavskog sabora, Pula 1976., str. 220", HZ, Zagreb, 1980., god. XXXI.-XXXII.(1978.-1979.), str. 496-497.

21) P. Strčić, "Buzetski zbornik 1, Pula 1976., str. 182", HZ, Zagreb, 1980., god. XXXI.-XXXII.(1978.-1979.), str. 500-501; P. Strčić, "Buzetski zbornik 2-4, 1977., 1978., 1979.", HZ, Zagreb, 1982., god. XXXIII.-XXXIV.(1980.-1981.), str. 454; Snježana Hozjan, "Buzetski zbornik 17/1992.", HZ, Zagreb, 1993., god. XLV.(1992.), str. 357-358; Šiklić Josip, "Buzetski zbornik o prošlosti i sadašnjosti Buzeštine", *Pazinski memorijal*, Pazin, 1985., knj. 14, str. 217-219; B. Jakovljević, "Buzetski zbornik, knjiga 16/1991", *Pazinski memorijal*, Pazin, 1991., knj. 21, str. 232-235; B. Jakovljević, "Buzetski zbornik Knjiga 17", *Annales*, Koper, 1992., sv. 2/92, str. 363-365; B. Jakovljević, "Dvije nove knjige u Buzetu: I. Buzetski zbornik, knjiga 18, II. Pozstile Evanyelov, I. dio, pretisak", *Annales*, Koper, 1993., sv. 3/93, str. 392-394; B. Jakovljević, "Buzetski zbornik, knjiga 19, Buzet, 1994, 187 strani", *Annales*, Koper, 1994., sv. 5/94, str. 301-302; B. Jakovljević, "Buzetski zbornik, knjiga dvadeseta", *Annales*, Koper, 1995., sv. 6/95, str. 243-245; B. Jakovljević, "Buzetski zbornik, 22. knjiga, Buzet 1996, 200 strani", *Annales*, Koper, 1996., sv. 8/96, str. 412-413; B. Jakovljević, "Buzetski zbornik, 23. knjiga, Buzet, 1997", *Annales*, Koper, 1997., sv. 10/97, str. 357-358; B. Jakovljević "Buzetski zbornik 24. knjiga 'Josip Turčinović' d.o.o. Pazin, Katodra Čakavskog sabora Buzet, Narodno sveučilište 'A. Vivoda' Buzet, Buzet 1997, 326 strani", *Annales*, Koper, 1998., sv. 14/98, str. 235-237; S. Hozjan, "Marija Petencr-Lorenzin, Bibliografija Buzetskog zbornika (1976.-1995.), Buzetski zbornik, sv. 21, Buzet 1996.", HZ, Zagreb, 1997., god. XLIX.(1996), str. 280-281.

22) R. Vlaktič, "Juraj Dobrila – istarski preporoditelj, 1812.-1882.", Pazin, 1985.", HZ, Zagreb, 1989., god. XLI.(1988.), str. 369-373.

23) P. Strčić, "Zbornik Poreštine 1, 1971.", HZ, Zagreb, 1976., god. XXVII.-XXVIII.(1974.-1975.), str. 537; P. Strčić, "Zbornik Poreštine 2, Porč, 1987.", HZ, Zagreb, 1990., god. XLII.(1989), str. 411-412.

24) "[...] marljivi su pisci skupili i sredili ovu neophodno potrebnu tradiciju za jedan neophodan pogled u sadašnje stanje i perspektive. Autori ilustriraju napredak na svim područjima, ali upozoravaju i na zastoje

- *Društveni razvoj u Hrvatskoj od 16. do početka 20. stoljeća*, objavljen 1981. vrlo je vrijedan po sadržaju i u metodološkom smislu,

- Bernard Stulli, *Istarsko okružje 1825.-1860.*, Rijeka-Pula, 1984.: sastavljeno na izvornoj građi, donosi mnoštvo novih podataka,²⁵

- Miroslav Bertoša, *Mletačka Istra u XVI. i XVII. stoljeću*,²⁶ sv. I i II, Pula, 1986. (drugo prerađeno i dopunjeno izdanje iz 1995.): predstavlja kako veliki doprinos historiografiji Istre, tako i uzoran rad – u metodološkom smislu – za hrvatsku historiografiju, pa i šire,

- Petar Strčić, *Na velikoj prekretnici. Prvi hrvatski tabor Istre i kvarnerskih otoka*, doživljava više izdanja (između 1971. i 1996.), jer predstavlja jedno od temeljnih djela iz političke povijesti Istre uopće,²⁷

- Dragovan Šepić, Sudbinske dileme rađanja Jugoslavije, razrješava i rasvjetljuje “jadransko pitanje” i napose problem Istre.²⁸

Tu treba naglasiti da je 70-ih godina lansirana ideja o sastavljanju sinteze “Povijesti Istre”.²⁹ Prijedlog su podnijeli Danilo Klen i Petar Strčić, a trebao je biti realiziran u okviru Čakavskog sabora.³⁰ U realizaciju projekta uključeno je više od 30 stručnjaka iz različitih krajeva SFRJ i iz Italije, koji su trebali sastaviti “Povijest Istre” u opsegu od 70 autorskih araka teksta plus prilozi, kazala itd.³¹ Ta jednotomna “Povijest Istre” trebala se dijeliti na dva dijela: od najstarijih vremena do konca XVIII. stoljeća i od konca XVIII. stoljeća do polovice 50-ih godina XX. stoljeća; a historiografski problemi trebali su biti raspravljani od strane povjesničara iz dviju država “sve dotle dok se ne dođe do istog ili sličnog rezultata”, dok u slučaju razlika, one su trebale biti evidentirane u bilješkama.³²

I na kraju, što se tiče protagonista, tj. historioografa, kronološki i prema pristupu mogu se razlikovati barem dvije skupine: poslijeratna generacija koja djeluje u glavnom do 70-ih

---

ic promašaj zbog norganiziranosti, nenaučnosti, brzopletosti, nepoštivanja specifičnosti itd. [...] Posebno se ističe da je do aktiviranja novog istarskog intelektualnog naraštaja došlo tek oko 1960. godine. No on još uvijek nije dovoljno iskorišten u razvoju Istre danas. [...] U toku 25 godina obilježeni su svi važniji subjekti, objekti i događaji iz istarske povijesti, ali sve jc to još nedovoljno pristupačno, proučeno i iskorišteno za odgoj generacija koje tu žive. [...] Pisana riječ u ovoj knjizi zaslužuje pažnju, ukazuje koliko može biti štetna autarhija u kulturnom, privrednom i društvenom životu. Idejc kao da u kontekstu sugeriraju program koji objedinjava kulturne, naučne i prosvjetne institucije [...].”

Lino Brozić, “Marginalije uz ‘Knjigu o Istri’”, *Dometi*, Rijeka, 1969., god. 2., br. 1, str. 99-103.

25) P. Strčić, “Bernard Stulli, Istarsko okružje 1825.-1860. I, Rijeka-Pula 1984.”, HZ, Zagreb, 1985., god. XXXVII.(1984.), str. 306-307.

26) Anđelko Mijatović, “Miroslav Bertoša, *Mletačka Istra u XVI. i XVII. stoljeću*, sv. I-II, Pula 1986., Istarska naklada, 844 str.”, *Radovi*, Zagreb, 1987., vol. 20, str. 287-288; P. Strčić, “Povjesničar Bertoša i njegovo novo kapitalno djelo. Miroslav Bertoša: *Istra – doba Venecije (XVI.-XVIII. stoljeće)*”, Žakan Juri, Pula 1995.”, *Nova Istra. Časopis za književnost, kulturološke i društvene teme* (dalje: *Nova Istra*), Pula, 1996., god. 1., sv. 1, str. 222-226.

27) Prva knjiga akademika Petra Strčića na tu temu je *Prvi tabor Hrvata Istre i Kvarnerskih otoka*, Zavičajna biblioteka, knj. 4, Rijeka, 1971., str. 105; zatim *Na velikoj prekretnici. Prvi hrvatski tabor Istre i Kvarnerskih otoka*, Istra kroz stoljeća, sv. 53, kolo 9., Pula, 1989., str. 222; i drugo dopunjeno izdanje (pod istim naslovom), *Zbornik Kastavštine*, Kaštav, 1996., sv. IV, str. 172.

Glede detaljnije analize usporedi: N. Šćić, “Petar Strčić: *Na velikoj prekretnici. Prvi hrvatski tabor Istre i Kvarnerskih otoka*, Pula 1989.”, *Radovi*, Zagreb, 1990., vol. 23, str. 294-297; A. Giron, “Petar Strčić, ‘Na velikoj prekretnici. Prvi hrvatski tabor Istre i Kvarnerskih otoka’”, Pula, 1989.”, *Pazinski memorijal*, Pazin, 1991., knj. 22, str. 230-232.

28) A. Giron, “Novo djelo dr. Draovana Šepića o jadranskom i jugoslavenskom pitanju od 1914. do 1918. godine”, *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1991., sv. 14, god. 1990.-1991., str. 278-279.

29) P. Strčić, “Pripreme za sintezu ‘Povijesti Istre’”, HZ, Zagreb, 1976., god. XXVII.-XXVIII.(1974.-1975.), str. 357-362.

30) Isto, 359.

31) Isto, 360-361.

32) Isto, 360 i 361.

godina, i druga generacija koja doseže vrhunac djelovanja 70-ih i 80-ih godina XX. stoljeća. Toj prvoj generaciji pripadaju Radojca F. Barbalić³³ (Pula, 1914. – Rijeka, 1994.), akademik Mijo Mirković/Mate Balota³⁴ (Rakalj, 1908. – Zagreb, 1963.), Vjekoslav Bratulić³⁵ (Veli Ježenj, 1911. – Rijeka, 1995.), akademik Ferdo Čulinović (Karlovac, 1897. – Zagreb, 1971.), Mate Demarin³⁶ (Medulin, 1899. – Zagreb, 1992.), Zlatko Herkov³⁷ (Zagreb, 1904. – Zagreb, 1994.), Danilo Klen³⁸ (Trst, 1910. – Rijeka, 1990.), akademik Milan Marjanović³⁹ (Kastav, 1879. – Zagreb, 1955.), Božo Milanović⁴⁰ (Kringa, 1890. – Pazin, 1980.), Makso Peloz⁴¹ (Vele Mune, 1915. – Rijeka, 1989.), Tone Peruško⁴² (Premantura, 1905. – Pula, 1967.), Matko Rojnić (Medulin, 1908. – Pula, 1981.), Bernard Stulli⁴³ (Dubrovnik, 1915. – Zagreb, 1985.), Ante Šonje⁴⁴ (Novalja na Pagu, 1917. – Pula, 1981.), Mirko Zjačić⁴⁵ (Šibenik, 1912. – Ičići, 1977.) i drugi. Pored njih,

33) P. Strčić, "Dr. Radojca Barbalić (1914.-1994.)", HZ, Zagreb, 1995., god. XLVII.(1994.), str. 219-220.

34) P. Strčić, "Mijo Mirković i počeci hrvatskog narodnog preporoda u Istri i na Kvarnerskim otocima u XIX. stoljeću", HZ, Zagreb, 1974., god. XXV.-XXVI.(1972.-1973.), str. 407-438.

35) V. Antić, "Znanstveni rad Vjekoslava Bratulića", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1989., sv. 13, god. 1986.-1989., str. 13-38; R. F. Barbalić, "Dr. Vjekoslav Bratulić: Rovinjsko slo", *Jadranski zbornik*, Rijeka-Pula, 1960., sv. 4, god. 1959.-1960., str. 325; D. Munić, "In memoriam. Dr. Vjekoslav Bratulić (1911.-1995.)", VI.A, Pazin, 1998., sv. 4-5, str. 349-351; Pavao Ravlić, "Dr. Vjekoslav Bratulić povjesničar", *Znanstveni skup "Susreti na dragom kamenu" 1996.*, Pula, 1996., knj. 20, str. VII-VIII; Vjekoslav Štoković, "Izbor iz bibliografije radova Vjekoslava Bratulića 1936.-1980.", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1989., sv. 13, god. 1986.-1989., str. 39-50.

36) V. Bratulić, "Mate Demarin, Hrvatsko školstvo u Istri između dva svjetska rata (Sušak 1972.)", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1973., sv. 8, god. 1970.-1972., str. 435-436.

37) Nenad Labus, "In memoriam dr. Zlatku Herkovu", *Vjesnik Povijesnog arhiva u Rijeci*, Rijeka, 1994., sv. XXXV-XXXVI, str. 328; D. Munić, "O mjerama i utezima u povijesti naših krajeva (Zlatko Herkov: *Naše stare mjere i utezi*; Školska knjiga – Zagreb 1973.)", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1975., sv. 9, god. 1973.-1975., str. 486-489.

38) P. Strčić, "Danilo Klen, *Ščavunska vesla. Galije i galijoti na istočnoj obali Jadrana*", HZ, Zagreb, 1989., god. XLI.(1988.), str. 349-354; S. Hozjan, "Danilo Klen, *Od Trsta, preko Zagreba do Rijeke* 'Život i djelo dr. Danila Klena (1910-1990)', *Historijski arhiv Rijeka*, 1993", *Annales*, Koper, 1994., sv. 5/94, str. 291-293; P. Strčić, "Dr. Danilo Klen (1910.-1990.)", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1991., sv. 14, god. 1990.-1991., str. 288-190.

39) V. Bratulić, "Milan Marjanović – Londonski ugovor iz godine 1915. Prilozi novijoj jugoslavenskoj historiografiji, Knjiga 3. Izdanja Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti – Zagreb 1960.", *Jadranski zbornik*, Rijeka-Pula, 1962., sv. 5, god. 1961.-1962., str. 234-236.

40) V. Bratulić, "Božo Milanović, Hrvatski narodni preporod u Istri, knj. II, Pazin, 1973., str. 673, izdanje 'Istarskog knjiž. dr. Sv. Ćirila i Metoda'", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1973., sv. 8, god. 1970.-1972., str. 432; Antun Milovan, "Izravan iskaz svjedoka. Božo Milanović, *Istra u XX. stoljeću*, 2. dio, 'Josip Turčinović', Pazin 1996.", *Nova Istra*, Pula, 1996., god. I., sv. III, str. 204-205; P. Strčić, "Uspomene istarskog čovjeka i borca (Božo Milanović, *Moje uspomene*, Pazin, 1976.)", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1983., sv. 11, god. 1979.-1981., str. 406-408.

41) D. Munić, "Dr. Makso Peloz (1915.-1989.)", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1991., sv. 14, god. 1990.-1991., str. 285-288

42) M. Bertoša, "In memoriam Tone Perušku (Premantura, 27. veljače 1905. – Pula, 27. srpnja 1967.)", *Istarski mozaik*, Pula, 1967., br. 4-5, str. 183-186.

43) Jakov Jelinčić, "In memoriam. Dr Bernard Stulli (1915-1985)", VHARP, Pazin-Rijeka, 1986., sv. XXVII, str. 321-323; P. Strčić, "Bernard Stulli", HZ, Zagreb, 1986., god. XXXVIII.(1985.), str. 339-340; P. Strčić, "Pravnopovijesni i pravni radovi Bernarda Stullija", HZ, Zagreb, 1987., god. XXXIX.(1986.), str. 293-296; P. Strčić, "Zbirka arhivskih priloga B. Stullija (1997)", HZ, Zagreb, 1997., god. L.(1997.), str. 308-309.

44) P. Strčić, "Ante Šonje, *Žminj i Žminjština*, Katcedra Čakavskog sabora, Žminj 1976., str. 135 + sl. 21", HZ, Zagreb, 1980., god. XXXI.-XXXII.(1978.-1979.), str. 498-499; R. Vlaktić, "Ante Šonje, 'Putevi i komunikacije Poreštine', Poreč-Pazin 1991.", *Pazinski memorijal*, Pazin, 1991., knj. 22, str. 225-227.

45) P. Strčić, "Mirko Zjačić, *Statut grada Poreča (Statutum comunis Parentii) iz 1363. godine. Zaključci buzetskog općinskog vijeća (Consilla comunis Pinguenti) 1502.-1523. godine. Notarska knjiga buzetskog*

valja istaknuti: akademika Dragovana Šepića (Buzet, 1907. - Zagreb, 1997.), koji se od konca 50-ih do početka 80-ih godina bavio diplomatskom borbom za sjevernojadranski prostor u prvoj polovici XX. stoljeća,⁴⁶ Među najistaknutije predstavnike druge poslijeratne generacije povjesničara, pored već spomenutog prof. dr. Miroslava Bertošea,⁴⁷ treba se posebno osvrnuti na tematski vrlo razgranat i kvantitativno impozantan historiografski doprinos akademika Petra Strčića, koji se bavi prvenstveno temama iz povijesti Istre XIX. i prve polovice XX. stoljeća.⁴⁸ Svojim radovima istakli su se i: dr. sc. Ivan Erceg, dr. sc. Antun Giron, mons. Ivan Grah,⁴⁹ mr. sc. Božo Jakovljević, mr. sc. Jakov Jelinčić, mr. sc. Mate Krizman, Galiano Labinjan, dr. sc. Davor Mandić, akademik Lujo Margetić,⁵⁰ dr. sc. Mario Mikolić, mr. sc. Darinko Munić, prof. dr. Mirjana Strčić,⁵¹ mr. sc. Vjekoslav Štoković, Stipan Trogrlić, Dražen Vlahov,⁵² i mnogi drugi.

---

notara *Martina Sotolića (Registrum imbreviatarum Martini Sotolich notarii pinguenini) 1492.-1517. godine*, Zagreb, 1978.", HZ, Zagreb, 1984., god. XXXVI.(1983.), str. 352-353; D. Munić, "Dr. Mirko Zjačić. Život i djelo (1912.-1977.)", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1983., sv. 11, god. 1979.-1981., str. 353-359.

46) P. Strčić, "Prilog za bibliografiju prof. dra Dragovana Šepića", *Pazinski memorijal*, Pazin, 1980., knj. 10, str. 65-79; P. Strčić, "Historiografski prinos Dragovana Šepića", HZ, Zagreb, 1997., god. L.(1997.), str. 255-271; P. Strčić, "Životopis prof. dra Dragovana Šepića", BZ, Buzet, 1990., sv. 14, str. 11-14 (čitav svezak posvećen je životu i djelu akademika Draovana Šepića); A. Giron, "Dragovan Šepić, 'Sudbinske dileme rađanja Jugoslavije' ('Istra kroz stoljeća', osmo kolo, knjiga 46-48), Pula-Rijeka, 1989.", *Pazinski memorijal*, Pazin, 1989, knj. 19, str. 315-316.

47) Josip Gržetić, "Bibliografija Miroslava Bertošea", *Pazinski memorijal*, Pazin, 1980., str. 91-105; Zlatko Stubić, "Miroslav Bertoš, *Jedna zemlja, jedan rat. Istra 1615./1618.*", Pula 1986., str. 112", *Radovi*, Zagreb, 1987., vol. 20, str. 284-285.; "Miroslav Bertoš", *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1990.*, Zagreb, 1991., knj. 94, str. 483-491; P. Strčić, "Raskrižjima istarske Klio (Miroslav Bertoš, *Istarsko vrijeme prošlo*, Pula, 1978.)", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1983., sv. 11, god. 1979.-1981., str. 408-412.

48) A. Giron, "Bibliografija Petra Strčića", *Pazinski memorijal*, Pazin, 1980., knj. 10, str. 107-153; M. Bertoš, "Arheografska djelatnost Petra Strčića", VHARP, Pazin-Rijeka, 1987., sv. XXIX, str. 275-279; A. Giron, "Petar Strčić, *Vanjskopolitička borba Josipa Broza Tita za Istru od 1941. do 1945. godine - La lotta di Josip Broz Tito per l'Istria sul piano della politica estera dal 1941 al 1945*, Izdavački centar Rijeka, Biblioteka 'Dokumenti', sv. 1. i 2., Rijeka, 1978.", HZ, Zagreb, 1982., god. XXXIII.-XXXIV.(1980.-1981.), str. 442-443; A. Giron, "Prilog izučavanja djelovanja Okružnog NOO-a za Hrvatsko primorje (Petar Strčić, *Zapisnici sjednica Okružnog NOO-a za Hrvatsko primorje, 1943.-1945. godine*)", *Jadranski zbornik*, Pula-Rijeka, 1983., sv. 11, god. 1979.-1981., str. 430-433; Mira Kolar-Dimitrijević, "Mirjana Strčić, Petar Strčić, Hrvatski istarski trolist. Laginja, Mandić, Spinčić, Izd. centar Rijeka, Rijeka, 1996., 1-122", HZ, Zagreb, 1997., god. L.(1997.), str. 292-293.

49) Stipan Trogrlić, "O prošlosti izvan ideoloških stercotipa. Ivan Grah, *Istarska Crkva u ratnom vihoru (1943.-1945.)*, 2. izd., IKD Jurja Dobrila, Pazin 1998.", *Nova Istra*, Pula, 1998., god. III., sv. X, str. 261-264.

50) Vidi bibliografiju u bilj. 1.

51) S. Hozjan, "Bibliografija prof. dr. Mirjane Strčić", *Pazinski memorijal*, Pazin, 1990., knj. 21, str. 275-291; Marijan Grakalić, "Doprinos prof. dr. Mirjane Strčić književnoj povijesti hrvatske Istre", *Annales*, Koper, 1992., sv. 2/'92, str. 272-276.

52) Doduč, dragocin arhivističko-povjesničarski doprinos Dražena Vlahova sastoji se u objavljivanju glagoljskih rukopisa, a tiskan je tek 90-ih godina XX. stoljeća.

Uporedi: Marija Mogorović Crljenko, "Dražen Vlahov, *Glagoljski rukopis iz Huma (1608.-1639.)*, Državni arhiv u Pazinu, Pazin, 1999.", HZ, Zagreb, 2000., god. LIII.(2000.), str. 226-228;

3.2. "Institucionalno" razdoblje hrvatske historiografije o Istri: "tranzicijsko" razdoblje (od 1990. godine do danas)

Razdoblje hrvatske historiografije kraja XX. stoljeća nazvao sam "tranzicijskim", jer smatram da je obilježeno, s jedne strane, promjenama i novim pojavama na metodološkom polju, odnosno s druge strane, pojavom značajnih novina na institucionalnoj razini, što bi trebalo rezultirati bitnim inovacijama u historiografiji. Dakle, kada je o tematici riječ, najprije se koncem 80-ih godina XX. stoljeća pojavljuje trend, slično kao i kod pripadnika škole "analista" na Zapadu, smanjenog interesa za društvene strukture i pojačano zanimanje za razne marginalne skupine (kriminalci, prosjaci, prostitutke itd.),⁵³ Zatim, 90-ih godina javlja se zanimanje za "povijest svakodnevice", "povijest obitelji", "povijest žena" i sl., a prodiru i nove metode istraživanja (npr. "oral history" ili "teorija kaosa" kod tumačenja povijesnih procesa). Po pitanju gore navedene putanje historiografije, za područje Istre najamblematičnija dostignuća predstavljaju knjige: *Zlikovci i prognanici (Socijalno razbojništvo u Istri u XVII. i XVIII. stoljeću)*,⁵⁴ Pula, 1989., i *Istra između zbilje i fikcije*,⁵⁵ Zagreb, 1993., prof. dr. sc. Miroslava Bertoše, a i nekoliko radova doc. dr. sc. Darka Dukovskog.⁵⁶ Nadalje, usporedo s tim trendom, a vezano uz osamostaljenje Republike Hrvatske, u historiografiji može se primijetiti povećanje zanimanja za političku povijest (nacionalno-integracijski procesi i politički život, ratno-vojna tematika, progona, manjine i sl.), te posljedično tome uočljivo je i povećanje izvjesne kroatocentričnosti. Dakako, te se tendencije isprepliću i prožimaju u historiografskim djelima.

Na institucionalnoj razini, krupne, dapače, epohalne događaje, događaje koji dopuštaju gajenje velikih nada, predstavljaju otvaranja studija povijesti u Puli i u Rijeci. Pored toga, došlo je i do promjena na izdavačkom polju:

- *Tabula. Časopis Filozofskog fakulteta u Puli* izlazi od 1999., dva puta godišnje, i sadrži tematsku cjelinu posvećenu "povijesnim znanostima",⁵⁷

53) Marksistička (genetičko-strukturalna) historiografija bila je pod jakim utjecajem "novc historije", odnosno francuske škole "analista". Praćenje navedenih trendova uočljivo je u hrvatskoj historiografiji općenito, a napose kod povjesničara koji su se bavili Istrom.

Usporedi: M. Bertoša, "Povijesni 'model' Istre mlatačkoga doba (XVI.-XVIII. st.) i 'nova historija'", HZ, Zagreb, 1989., god. XLI.(1988.), str. 77-88; M. Gross, *Historijska znanost. Razvoj, oblik, smjerovi*, Zagreb, 1980., str. 346-352.

54) L. Čoralić, "Miroslav Bertoša: *Zlikovci i prognanici (Socijalno razbojništvo u Istri u XVII. XVIII. stoljeću)*, IKK 'Grozđ', Pula 1989., str. 254", *Radovi*, Zagreb, 1991., vol. 24, str. 293-294.

55) L. Čoralić, "Miroslav Bertoša, *Istra između zbilje i fikcije*, Mala knjižnica Maticice Hrvatske, Novi niz: kolo 1, knjiga 5, Zagreb 1993, 126 str.", *Annales. Anali Koparskega primorja in bližnjih pokrajin*, Koper, 1994., sv. 5/94, str. 290-291; P. Strčić, "Prilog Miroslava Bertoše o 'svakidašnjoj' povijesti Istre", HZ, Zagreb, 1994., god. XLVI.(1993.), str. 242-243.

56) D. Dukovski, "Marginalne socijalne grupe u Istri između dva svjetska rata", *Dometi. Znanstveno-kulturna smotra*, Rijeka, 1991., god. 24., br. 8-9, str. 497-505; D. Dukovski, "Svodništvo i prostitucija u Istri između dva svjetska rata", *Frantina i Jurina*, Pula, 1991., knj. 46, str. 132-136; D. Dukovski, "Istra s onu stranu zakona. Povijest istarskog brigantaggia i contrabanda. Socijalno razbojstvo ili cosa nostra istriana", *Radovi*, Zagreb, 1995., sv. 28, str. 212-229; D. Dukovski, "S ruba istarskog međuratnog društva. Romske obitelji u Istri 1918.-1938.", *Radovi*, Zagreb, 1996., sv. 29, str. 237-248; i, D. Dukovski, "Židovi u Istri između dva svjetska rata", *Časopis za suvremenu povijest*, Zagreb, 1997., god. 29., br. 1, str. 77-95.

57) M. Mogorović Crljenko, "Tabula. Časopis Filozofskog fakulteta u Puli, br. 1 i br. 2, 1999.", HZ, Zagreb, 2000., god. LIII.(2000.), str. 264-267.

58) R. Vlaktić, "Vjesnik Istarskog arhiva, sv. 2-3, Pazin 1994.", *Pazinski memorijal*, Pazin, 1995., knj. 23-24, str. 359-363; P. Strčić, "'Vjesnici' Historijskog arhiva Rijeke (32/1990) i Pazina (1/1991)", *Annales*, Koper, 1992., sv. 2/92, str. 361-363.

- *Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu* grana se u dva časopisa: *Vjesnik Istarskog arhiva*⁵⁸ počeo je izlaziti u Pazinu 1991. godine (i započeo je seriju od 1. sveska, te povremeno izlazi) i *Vjesnik historijskog arhiva Rijeka*⁵⁹ (sv. XXXII. za 1990. godinu), odnosno *Vjesnik Povijesnog arhiva Rijeka* (od sv. XXXIII.-XXXIV. za 1991.-1992. do sv. XXXVIII. za 1996. godinu), koji postaje *Vjesnik Državnog arhiva u Rijeci*, (od sv. XXXIX. za 1997.)

- nakon stanke od dvanaest godina *Problemi sjevernog Jadrana* dobili su 7. svezak 2000. godine,

- živnula je i aktivnost Matice hrvatske: *Marčanski zbornik*, Pula, 1994., *Lindarski zbornik*, Pazin, 1996., *Ližnjanski zbornik*, Pazin, 1997., u Puli izlazi *Nova Istra* (u suizdavaštvu s Naučnom bibliotekom u Puli i ogrankom Društva književnika) od 1996. itd. Objavljeno je i više drugih tematskih zbornika.

Što se knjiga tiče, to su razdoblje karakterizirala djela doc. dr. sc. Darka Dukovskog⁶⁰ i Nevija Šetića.⁶¹ Tom trećem naraštaju, koji se javlja od 80-ih i napose tijekom 90-ih godina, pripadaju: doc. dr. sc. Slaven Bertoša, Goran Crnković, Željko Klaić, mr. sc. Marino Manin, doc. dr. sc. Robert Matijašić itd. Dakako, autori ranije generacije, koji su okarakterizirali prethodnu "razvojnu" fazu hrvatske historiografije Istre, ne samo da i dalje daju osobni historiografski doprinos, koji predstavlja značajan segment suvremene produkcije, nego i u ustrojbenom smislu potiču i predvode suvremene promjene u smjeru daljnjeg razvoja historiografije.

Od zbornika objavljeno je:

- *Marčanski zbornik*, Pazin, 1994.,

- *Lindarski zbornik*, Pazin, 1996.,⁶²

- *Hrvatska gimnazija u Pazinu 1899.-1999. Zbornik*, Pazin, 1999.,⁶³

- *Zbornik Općine Lupoglav '97*, Pazin, 1997.,⁶⁴

- *Zbornik radova s Međunarodnog znanstvenog skupa Talijanska uprava na hrvatskom prostoru i egzodus Hrvata (1918.-1943.)*, Zagreb, 2001.⁶⁵

4. Zaključne teze

Nakon što smo vidjeli evolucijski tijek hrvatske historiografije Istre u pogledu njezine institucionaliziranosti i nekih od najznačajnijih djela, odnosno predstavnika, nameće se

---

59) P. Strčić, "'Vjesnik' Historijskog arhiva Rijeka 32/1990.", *Radovi*, Zagreb, 1991., vol. 24, str. 284-286.

60) Mira Kolar, "Za povijest 'svakidašnjice'. D. Dukovski, *Svi svjetovi istarski, ili još-ne-povijest Istre prve polovice XX. stoljeća*, C.A.S.H., Pula, 1997.", *Nova Istra*, Pula, 1997., god. II., sv. VII, str. 262-265.

61) P. Strčić, "Nevio Šetić, 'Napolcon u Istri. Istra za francuske upravnike 1805.-1813.', Pula, 1989.", HZ, Zagreb, 1990., god. XLII.(1989.), str. 343-346; Gorazd Marušić, "Nevio Šetić, Napolcon u Istri, IKD Grozd, Pula 1989, 214 strani", *Annales*, Koper, 1992., sv. 2/92, str. 359-361; S. Trogrlić, "Prošlost u sadašnjosti. N. Šetić, *Istra između tradicionalnog i modernog: ili o procesu integracije suvremene hrvatske nacije u Istri*, Naša sloga, Pazin, 1995.", *Nova Istra*, Pula, 1996., god. I., sv. II, str. 201-203.

62) Davor Šišković, "Lindarski zbornik. *Lindarski zbornik*, Koordinacija istarskih ogranaka Matice hrvatske, Knjižnica 'Acta', sv. 2, Pazin 1996.", *Nova Istra*, Pula, 1997., god. II., sv. IV, str. 226-228.

63) Elvis Orbančić, "Hrvatska gimnazija u Pazinu 1899.-1999. *Zbornik radova*, Gimnazija i strukovna škola Jurja Dobrile, Pazin, 1999.", HZ, Zagreb, 2000., god. LIII.(2000.), str. 247-254.

64) B. Jakovljević, "Lupoglavski zbornik. *Zbornik Općine Lupoglav '97*, 'Josip Turčinović' i dr., Pazin 1997.", *Nova Istra*, Pula, 1997., god. II., sv. VII, str. 267-269.

65) Boris Bilčić, "Uglavnom poznato, ali korisno. *Zbornik Talijanska uprava na hrvatskom prostoru i egzodus Hrvata (1918.-1943.)*, Hrvatski institut za povijest i dr., Zagreb, 2001. Glavni i odgovorni urednik: Marino Manin", *Nova Istra*, Pula, 2001., god. VI., sv. XVII, str. 236-237.

pitanje: koliko je obrađeno pojedino vremensko razdoblje? Iako bi detaljna raščlamba tog pitanja iziskivala znatan prostor, tu možemo sumarno postaviti slijedeće teze, prije radno-istraživačkog karaktera, nego li kao definitivnu arbitražu:

- povijest Istre u starom vijeku odlikuje se relativno malobrojnim, ali vrlo kvalitetnim radovima, koji se kvalitetno nadovezuju na rezultate starije talijanske literature;

- kad je riječ o društveno-gospodarskoj tranziciji od kasne antike do pod kraj ranog srednjeg vijeka (bizantska, langobardska i franačka uprava), izuzmemo li neke teme epizodnog karaktera (seoba naroda, Rižanski placit itd.), ma koliko one bile same po sebi značajne, još uvijek ne raspoložemo ni dovoljnom količinom podataka za neku barem koliko-toliko kvantitativno ekvilibriranu sintezu povijesti Istre, a k tome valja pridodati da su sudovi nacionalnih historiografija – kad i postoje – prilično disonantni;

- količina literature se postupno povećava za razvijeni i napose za kasni srednji vijek, ali objavljeni radovi ne dopuštaju niti tvrdnju da danas dolazi u pitanje i kontinuitet hrvatske historiografije u bavljenju razvijenim i kasnim srednjim vijekom (trenutno nema mlađih istraživača koji se bave tim razdobljem, a starijih je sve manje na historiografskoj sceni);

- novovjekovna historiografija Mletačke Istre postiže znatne rezultate i drži korak sa suvremenim historiografskim trendovima;

- međutim, nema niti jednog mlađeg hrvatskog istraživača koji bi se sustavno bavio područjem Pazinske knežije, a i postignuti rezultati su relativno skromni;

- historiografija XIX. i prve polovice XX. stoljeća iskazuje vitalnost, iako treba imati u vidu da ni talijanska produkcija ni malo ne zaostaje, te da su stavovi, argumenti i interpretacije vrlo različiti, a ponekad i oprečni;

- pored toga, usprkos nomenklaturi (“suvremena povijest”) u opticaju, jednostavno ne postoji kontemporaneistika na području ili za područje Istre (historiografija staje sa završetkom Drugog svjetskog rata, ili neposredno nakon njega, a činjenica jest da i tzv. “druga Jugoslavija” predstavlja već zaokruženo povijesno razdoblje);

- nadalje, nedovoljno je istražena crkvena povijest, sve je manje zanimanja za gospodarsku tematiku, a može se zabilježiti skroman rad i uskogrudnost kod kulturno-povijesne tematike;

- i na kraju, može se primijetiti slabo bavljenje pomoćnim povijesnim znanostima, npr. metrologijom, heraldikom itd.⁶⁶

Pored toga, možemo se zapitati i kako je obrađen neki historiografski problem? Ni tu nisam u mogućnosti razrađivati teorije, nego postavljam hipoteze:

- glavne mane historiografije Istre jesu nacionalna, svjetonazorna i metodološka opterećenost;

- nacionalna opterećenost historiografskih radova do 1945. bila je sama sebi svrhom, a nakon toga mogla je biti oportuno upotrijebljeno sredstvo, iako, pored toga, treba imati na umu da je i to vrijeme dalo nezaobilaznih povijesnih djela, te da i neki rad kvalificiran kao nacionalno angažiran može biti sasvim prihvatljiv u pogledu temeljnih povijesnih podataka;

- svjetonazorna uskogrudnost (gajena u dvama totalitarnim sustavima prošlog stoljeća) također može dovesti do oktroiranja historiografskih rezultata (ograničena upotrebljivost djela iz novije povijesti, tj. onih o radničkim i klasnim pokretima, o narodnooslobodilačkim i revolucionarnim aktivnostima, itd.);

- pisanje radova imitirajući suvremene zapadne metodološke trendove, ponekad do razine tematsko-pristupnog pomodarstva, također može doseći karikaturne dimenzije, napose

66) Usporedi: P. Strčić, “Hrvatska historiografija od 1945. do 1985. god. o Istri i Kvamerskim otocima u XIX. i XX. st. (Prilog za nacrt)”, *Pazinski memorijal*, Pazin, 1991., knj. 22, str.47-48.

ako "suvremeni" pristupni obrazac bude primijenjen na područje za koje nemamo sređenu ni osnovnu kronološko-faktografsku bazu podataka.

Dakako, sve gore navedeno upućuje na odlike i nedostatke onoga što je učinjeno, ali i na potrebu dodatnog budućeg angažmana. Dakle, zaključak jest da je tijekom XX. stoljeća hrvatska historiografija o Istri nastala, znatno uznapredovala i uhvatila korak s onom o drugim hrvatskim krajevima. U najnovije vrijeme proživljava svojevrsnu tranziciju, odnosno transformaciju, ali uzmemo li u obzir napose činjenicu da su u njezinom arealu otvorena čak dva od ukupno šest hrvatskih studija povijesti, koliko to opće tranzicijske nepoznanice dopuštaju, s optimizmom možemo gledati u budućnost.

Summary

Croatian historiography of the 20th century on the subject of Istria

Marino Manin

Based on his own insights into the topic, and quoting extensive literature, the author is first of all submitting a basic periodisation of the 20th century Croatian historiography on Istria. The starting criterion is the institutionalisation of historiography, whereby the year 1945 has been marked as the crucial one – this being the year of the founding of the Adriatic Institute at Sušak. That event has been taken as the milestone between the "Pre-institutional" and "Institutional" periods of the 20th century Croatian historiography on Istria (and Croatian historiography in general). The "Institutional" period has been separated in a "developing" phase (establishment of institutions for historic studies and care for cultural heritage of Istria, launching of the scientific journal and a methodological advance), and a "transitional" phase (novelties in topics and methodology, start-up of university studies of history at Pula and Rijeka, etc.). The "developing" phase started with the end of World War II and went into the late eighties, while the term "transitional" phase designates the activities of the past decade.

Further on, the most important publications and main periodicals dealing with Istrian topics have been either evaluated, or their evaluations have been carried from already published reviews. The author concludes that the Croatian 20th century historiography on Istria has caught up with the one concerned with other parts of Croatia, and that current advances give ground for optimism.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA LV
ZAGREB 2002.

UDK 93/99
ISSN 0351-2193
Historijski zbornik, god. LV, str.1-296, Zagreb 2002.

Izdavač
Društvo za hrvatsku povjesnicu

Redakcijski odbor
Slaven Bertoša
Mirjana Gross
Ivan Kampuš
Franko Mirošević
Ivica Prlender
Tomislav Raukar
Petar Strčić
Josip Vrandečić

Glavni i odgovorni urednik
Ivica Prlender

Članci i rasprave iz časopisa Historijski zbornik su referirani u publikacijama:
ABC Clio
Historical Abstracts
America: History and Life

Adresa uredništva
Društvo za hrvatsku povjesnicu, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 10000 Zagreb, I. Lučića 3, Hrvatska

Časopis izlazi jednom godišnje

Izdanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti Republike Hrvatske

Tisak:
Horetzky